

No5(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 330 sahifa,
22-may, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Matematika fanini o'qitishda kommunikativ va ijtimoiy-psixologik yondashuvlar	10
<i>Esonturdiyev Mamatqobil Nurmamatovich</i>	
Geografik axborot tizimlari (GAT) texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodikasi	13
<i>Bahromova Muhayyo Imomqul qizi</i>	
Geografiya ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari	18
<i>Tuyg'unov Murodjon Salimqul o'g'li</i>	
Biologiyani o'qitishda belgili-ramziy ko'rgazmalilik vositalaridan foydalanishning o'quvchilarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishdagi roli	22
<i>Azimov I. T., Daminova F. A.</i>	
PISA 2025 doirasida raqamli ta'lim kompetensiyalarini baholashning innovatsion mexanizmlari	25
<i>Doniyorov Muxiddin Normamatovich, Ishanov Almat Adilxanovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiiy savodxonligini oshirishda zamonaviy pedagogik vositalarni qo'llash	28
<i>Abdunazarov Bobir Normurodovich</i>	
Raqamli ta'lim resurslari asosida kredit-modul tizimida talabalarning o'quv faoliyatini takomillashtirish	32
<i>Jumayeva Ra'no To'ychi qizi</i>	
Oila va maktab integratsiyasining shaxs kamolotiga ta'siri	36
<i>Rasulova Dildora Shuhratovna, Raxmatova Zulxumor Alimovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati	40
<i>Sultanova Sahobar Ravshanbekovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishda tabiiy fanning o'rni	43
<i>G'afforova Zarnigor Abdumo'min qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'limda o'qituvchi va ota-onalar ijtimoiy hamkorligini rivojlantirish	47
<i>Xalikova Zaxro Mirshadmanovna, Xolbo'tayev Muzaffar Odilovich, Bozorova Xadicha Javlon qizi</i>	
Nutqida kechikish kuzatiladigan bolalarda nutqni qo'l va barmoq motorikasini rivojlantiruvchi o'yinlar orqali shakllantirish	51
<i>Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Fotima Adizovna</i>	
Taym menejment asosida bo'lajak o'qituvchilarda liderlik fazilatlarini rivojlantirish	55
<i>Soliyeva Ruxsora Sharobiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt va NLP texnologiyalari asosida elektron ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyalarini rivojlantirish	58
<i>Otakishiyeva Gulshanoy Abdulaziz qizi</i>	
Pedagogik kvalimetriya asosida bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik madaniyatini shakllantirishning nazariy asoslari	61
<i>G'aniyeva Muattarxon Nodirbek qizi</i>	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты	64
<i>Имамова Хурият Эргаш кизи</i>	
Yosh erkin kurashchilarda chidamlilikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	69
<i>Ergashov Qaxramonjon Asqarovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mantiqiy masalalar yechishga o'rgatish usullari	76
<i>G'iyosova Dilovar Orif qizi</i>	
Haykaltaroshlik fanining metodik qo'llanilishi	80
<i>Qodirov Bobirjon Botirjonovich</i>	
Ijtimoiy xavf ostidagi bolalarni qo'llab-quvvatlashning jahon tajribasi va psixologik-pedagogik asoslari	85
<i>Manzura Qosmuratova</i>	

Jahonda art-biznes klasterlarining ahamiyati va rivojlanish tuzilmasi.....	89
A. S. Umarov	
Автоматизация решения сложных математических задач графическим методом для углублённого изучения математики в школе	92
Эргашев Серожиддин Султонмuroдович, Маматов Ислombек Ильесович	
Pedagogika darslarida raqamli va onlayn didaktik o'yinlardan foydalanish.....	97
Qodirova Feruzaxon Abdiyaminovna	
Sun'iy intellekt va tanqidiy fikrlashning kognitiv-konseptual komponenti va uni rivojlantirish metodikasi	102
Sobirova Munavvarxon Qaxramonjon qizi	
Media savodxonlik va axborot madaniyati fanida sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari	106
Ermatov Sherzodbek Latipjonovich, Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich	
Adabiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv	111
To'ychiyeva Mahfuza Umargulovna, Islomova Shalola Ismoil qizi	
Comparative Study of Passive Constructions in English and Their Translation Into Uzbek.....	117
Elmirzayeva Maftuna Dasmurod qizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish orqali pedagogik mas'uliyatni shakllantirishning dolzarb muammolari	122
Botirova Odinaxon Abdumutalib qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik modeli va metodik asoslari	126
Haytbayeva S. R.	
Imkoniyati cheklangan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlash orqali intellektual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatlari.....	131
Kadirova Nigora Saxibjanovna	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini dual ta'lim asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari.....	134
Samiyeva Zuleyxa Uktamovna	
Insonlar orasidagi munosabatlarda noverbal muloqotning komponentlarining ko'rinishlari	139
Soliyev Farxodjon Sodikovich, Karimov Jahongirjon Murodjon o'g'li	
Virtual texnologiyalar vositasida texnika fanlarini o'qitish mazmunini innovatsion rivojlantirish	145
Yuldasheva Dilorm Husniddin qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suzish mashg'ulotlarini tashkil etish texnologiyasi.....	150
Toshpulatova Aziza Toyirovna	
Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari	155
Tursunov Shaxzod Ramazonovich, Mansurov Sardorbek Sirojiddin o'g'li	
O'qituvchilar ruhiy salomatligini saqlashning amaliy strategiyalari	159
Begmatov Raximkul Olimovich	
Ona tili darslarida analitik faoliyatni tashkil etish imkoniyatlari	164
Narziyeva Mastura Sunnatovna	
Maktabgacha ta'limda Project-Based learning texnologiyasi asosida tarbiyalanuvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	168
Kubayeva Mavluda, Po'latova Gullola Ravshan qizi	
Talabalarda iqtisodiy savodxonlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	173
Qo'chqorov Nodir Bozorovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini baholash jarayonida foydalaniladigan texnologiyalar va vositalar	178
A'zamqulova Zilola Sunnat qizi	
Raqamli ta'lim muhitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning didaktik asoslari	183
Isaboyeva Dilyora Zokirjon qizi	
Kimyo fanining tarixiy rivojlanishida metodologik yondashuvlar	187
Begamov Shaxzod To'liqin o'g'li	
Sport bilan shug'ullanishda qo'l va oyoq motorikalarini rivojlantirish mezonlari	190
Imomov Asliddin Abdurazoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich	

O'zbek va ingliz tillarida zamon kategoriyasining qiyosiy tahlili.....	194
<i>Xudoyberdiyeva Dिल्фуза Alisher qizi</i>	
Hayot faoliyati xavfsizligi fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligi va rejalashtirish faoliyati.....	198
<i>Maxmudov Baxtiyor Xayrullayevich</i>	
Dizartriya bolalarda motorikani rivojlantirish – nutqni rivojlantirishning asosiy omili	202
<i>Mamatova Muzayyana Batirovna</i>	
Expression of Lexical Economy in English and Uzbek Through Stylistic Means	205
<i>Omonov Baxtiyor Uktamovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatni shakllantirish.....	208
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Xamzayeva Sunbula Jasurovna</i>	
Xushmuomalalik strategiyalarining ijtimoiy vazifalari.....	212
<i>Alieva Navruza Xabibullayevna, Azizova Sanobarxon Valijon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxslilik sifatlarining kasbiy rivojlanishdagi psixologik ahamiyati	216
<i>Dusmetova Maksuda Matnazarovna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning ilustrativ yondashuv asosida kreativ va variativ faoliyat olib borish usullari va yo'llari.....	221
<i>Egamberdiyeva Madina Sharif qizi</i>	
Pragmatic Functions in Neurolinguistic Communication	224
<i>Fayziyeva Parvina</i>	
Sahro gavhari: ruslar istilosigacha bo'lgan davrda Xiva me'morchiligi tarixi	227
<i>Islomjon Xoljigitovich Mirzakulov</i>	
Moslashuvning psixologik mexanizmlari: ta'lim muhiti sharoitida shaxsning adaptatsiyasi.....	235
<i>Jaynarova Sayyora Isoqul qizi, Nuraliyeva Nasiba</i>	
Onalik psixologiyasi va o'rganishning nazariy jihatlari.....	238
<i>Kasimova Xulkar Atabayevna</i>	
Spheres of Language Use.....	243
<i>Kumakbayeva Gulbanu Kuntuarovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishda nostandart topshiriqlar metodikasi.....	246
<i>Muxammadiyeva Dinora Tursunpulatovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari va didaktik tamoyillari.....	251
<i>N. Jurayev</i>	
Dunyo bolalari huquqlarini himoya qilish: global muammolar, tizimli kamchiliklar va tanqidiy tahlil	255
<i>Nargiza Ergasheva</i>	
Talabalarning dasturlashga oid agoritmik fikrlashini rivojlantirish orqali innovatsion faoliyatga tayyorlash usuli	259
<i>Orziqulova Barchinoy Ixtiyor qizi</i>	
Talabalarda o'z-o'zini boshqarish qobiliyatining tuzilmasi va psixologik komponentlari (motivatsion, kognitiv, irodaviy, emotsional-regulyativ komponentlar)	264
<i>Otabekova Nargiza Avazbek qizi</i>	
O'zbek va ingliz tillaridagi metaforalarda til va madaniyat uyg'unligi.....	269
<i>Rasulova Munajat Akmaljonovna</i>	
Limitlar nazariyasini kompyuter imitatsion modellar vositasida o'qitish metodikasi.....	273
<i>Safarov Abbas Abdurasul o'g'li</i>	
Ijtimoiy hamkorlik – barkamol avlodni tarbiyalash poydevori.....	278
<i>Sharipova Gulruxsor Nurkabilovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati.....	282
<i>Sultanova Sahobar Ravshanbekovna</i>	
Badiiy gimnastika mashg'ulotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish	285
<i>Tuxtayeva Azizabonu Abdurasulovna</i>	

Matematika fanini o'zlashtirishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining semiotik yondashuvini shakllantirish ...	289
<i>Xayrullayev Ismatulla Nurullayevich</i>	
Pedagogik qadriyatlar asosida o'quvchilarni tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish	293
<i>Xoliqova Inobatxon Bo'ri qizi</i>	
Umumta'lim maktabida elektron axborot-ta'lim resurslari.....	296
<i>Xolmurodov Shuxrat Okboyevich, Norqobilov Hakimbek Nuriddin o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolaning kreativligini shakllantirishda innovatsion muhit	300
<i>Xonnazarova Gulasal Yusuf qizi</i>	
Ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining joriy etilishining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlari	303
<i>Xusenova Sadoqat Botirovna</i>	
Искусственный интеллект в методике преподавания русского языка: адаптивная обратная связь и развитие коммуникативной компетенции	308
<i>Джалилова Феруза Намазовна</i>	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты.....	312
<i>Имамова Хурият Эргаш кизи</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	317
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Психологические факторы успешности профессионального обучения студентов	319
<i>Рахимходжаева В. С.</i>	
Специфика восприятия окружающего мира в лирике Афанасия Фета	325
<i>Татьяна Викторовна Половинкина</i>	

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK ASOSLARI

Isaboyeva Dilyora Zokirjon qizi

Qo'qon davlat universiteti Boshlang'ich ta'lim kafedrası v.b. dotsenti

Annotatsiya: Raqamli ta'lim muhiti sharoitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning didaktik asoslari tahlil qilingan. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi o'quvchilarning muloqot madaniyati, axborot almashinuvi hamda hamkorlik ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Kommunikativ kompetensiyaning mazmun-mohiyati, uning tarkibiy komponentlari hamda raqamli platformalar vositasida rivojlantirish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, raqamli ta'lim vositalaridan foydalanishning pedagogik va didaktik imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, kommunikativ kompetensiya, didaktik asoslar, interfaol metodlar, axborot texnologiyalari, ta'lim jarayoni, kommunikatsiya, media savodxonlik.

Abstract: The didactic foundations for developing communicative competence in a digital educational environment are analyzed. The integration of modern information and communication technologies into the educational process is considered an important factor in shaping and developing students' communication culture, information exchange, and collaborative skills. The essence and structural components of communicative competence, as well as the mechanisms for its development through digital platforms, are described. In addition, the pedagogical and didactic opportunities for using digital educational tools are revealed.

Key words: digital education, communicative competence, didactic foundations, interactive methods, information technologies, educational process, communication, media literacy.

Аннотация: Проанализированы дидактические основы развития коммуникативной компетенции в условиях цифровой образовательной среды. Интеграция современных информационно-коммуникационных технологий в образовательный процесс рассматривается как важный фактор формирования и развития культуры общения, навыков обмена информацией и сотрудничества обучающихся. Раскрыты сущность и содержание коммуникативной компетенции, её структурные компоненты, а также механизмы её развития посредством цифровых платформ. Кроме того, определены педагогические и дидактические возможности использования цифровых образовательных средств.

Ключевые слова: цифровое образование, коммуникативная компетенция, дидактические основы, интерактивные методы, информационные технологии, образовательный процесс, коммуникация, медиаграмотность.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida ta'lim tizimini raqamlashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar ta'lim samaradorligini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishda keng imkoniyatlar yaratmoqda. Ayniqsa, masofaviy ta'lim, elektron platformalar, virtual muloqot vositalari hamda multimedia texnologiyalari o'quvchilarning kommunikativ faoliyatini faollashtirishga xizmat qilmoqda.

Kommunikativ kompetensiya insonning jamiyatda samarali muloqot olib borishi, fikrini aniq va ravon ifodalashi, boshqalarni tinglashi hamda axborotni tahlil qila olish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Raqamli ta'lim muhitida ushbu kompetensiyani rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Kommunikativ kompetensiya shaxsning til vositalari orqali samarali muloqotga kirisha olish layoqatidir. U quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

- lingvistik kompetensiya;
- nutqiy kompetensiya;

- ijtimoiy-kommunikativ kompetensiya;
- axborot-kommunikatsion kompetensiya;
- media savodxonlik.

Mazkur kompetensiyalar o'quvchilarning nafaqat ta'lim jarayonida, balki kundalik hayotda ham muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga yordam beradi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar vositasida amalga oshiriladigan muloqot shakllari o'quvchilarda yangi kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishni talab etmoqda.

Raqamli ta'lim muhitining didaktik imkoniyatlari

Raqamli ta'lim muhiti – bu axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida tashkil etilgan pedagogik makon bo'lib, unda ta'lim oluvchi va o'qituvchi o'rtasidagi interfaol hamkorlik ta'minlanadi. Ushbu muhit quyidagi didaktik imkoniyatlarga ega:

1. Interfaollikni ta'minlash

Raqamli platformalar o'quvchilarni faol muloqotga jalb qiladi. Forumlar, chatlar, videokonferensiyalar va virtual sinflar orqali o'quvchilar o'zaro fikr almashadilar.

2. Mustaqil ta'limni rivojlantirish

Elektron resurslar o'quvchilarning mustaqil o'qib-o'rganishiga sharoit yaratadi. Bu esa ularning nutqiy va kommunikativ faolligini oshiradi.

3. Hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini shakllantirish

Google Classroom, Moodle, Zoom kabi platformalar orqali guruhli topshiriqlarni bajarish o'quvchilarda jamoaviy muloqotni rivojlantiradi.

4. Multimedia vositalaridan foydalanish

Audio, video va animatsion materiallar kommunikativ vaziyatlarni sun'iy ravishda yaratishga yordam beradi. Natijada o'quvchilar real kommunikativ jarayonga yaqinlashadi.

Raqamli ta'lim muhitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish quyidagi didaktik tamoyillarga asoslanadi:

1. **Faollik tamoyili** – o'quvchi ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanishi kerak. Interfaol metodlar bunga xizmat qiladi.
2. **Individual yondashuv tamoyili** – har bir o'quvchining qobiliyati va ehtiyojidan kelib chiqib, topshiriqlarni differensial tashkil etish zarur.
3. **Hamkorlik tamoyili** – raqamli muhit o'qituvchi va o'quvchi, shuningdek, o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi.
4. **Vizualizatsiya tamoyili** – multimedia vositalari orqali axborotni vizual shaklda yetkazish kommunikativ faoliyatni samarali tashkil etadi.
5. **Integrativlik tamoyili** – kommunikativ kompetensiya boshqa kompetensiyalar bilan uzviy bog'liq holda rivojlantiriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'limni raqamlashtirish va pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayoniga integratsiyalash masalalari pedagogika sohasidagi ilmiy tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

N.N. Azizxo'jayeva pedagogik texnologiyalarni ta'lim samaradorligini oshiruvchi hamda shaxsning mustaqil faoliyatini rivojlantiruvchi vosita sifatida tavsiflaydi. Olimning ta'kidlashicha, zamonaviy pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning muloqot madaniyatini shakllantirish va kommunikativ faolligini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi ^[1].

O'. Tolipov va M. Usmonboyeva pedagogik texnologiyalarning amaliy asoslarini tahlil qilish jarayonida interfaol metodlar ta'lim oluvchilarning bilish faoliyatini faollashtirishini hamda o'quv jarayonida hamkorlik muhitini shakllantirishini qayd etganlar ^[2].

N.A. Muslimov kasbiy ta'lim jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishni shaxsning kasbiy va ijtimoiy moslashuvini ta'minlovchi muhim omillardan biri sifatida baholaydi ^[3].

Pedagogik texnologiyalarni takomillashtirish bo'yicha N. Saidahmedov olib borgan tadqiqotlarda interfaol metodlar, axborot texnologiyalari va innovatsion yondashuvlarning o'quvchilarning kommunikativ faolligiga ijobiy ta'siri ko'rsatib berilgan^[4].

Shuningdek, UNESCO tomonidan 2022-yilda e'lon qilingan raqamli ta'lim transformatsiyasiga oid tadqiqotlarda raqamli vositalardan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirish va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning muhim sharti sifatida e'tirof etilgan^[5].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida ma'lumotlar ilmiy adabiyotlar, pedagogik manbalar, raqamli ta'limga oid ilmiy tadqiqotlar hamda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan nazariy va amaliy materiallarni o'rganish orqali yig'ildi. Shuningdek, raqamli ta'lim muhitida qo'llaniladigan interfaol platformalar, elektron ta'lim vositalari va kommunikativ faoliyatni rivojlantirish metodlariga oid ma'lumotlardan foydalanildi. Olingan ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish jarayonida qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, umumlashtirish hamda tahliliy-sintetik usullardan foydalanildi. Tadqiqot natijalarini tahlil qilish orqali raqamli ta'lim vositalarining kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari va samaradorlik darajasi baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli transformatsiya jarayonlari ta'lim tizimining mazmuni, shakli va metodlariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda raqamli vositalarning imkoniyatlari kengayib bormoqda. Zamonaviy ta'lim jarayonida kommunikativ kompetensiya faqat og'zaki yoki yozma nutq bilan chegaralanmay, balki virtual muloqot, media vositalari orqali axborot almashish, onlayn hamkorlikni tashkil etish kabi ko'nikmalarni ham qamrab oladi.

Raqamli ta'lim muhiti o'quvchilar uchun interaktiv va motivatsion muhit yaratadi. Elektron platformalarda tashkil etilgan topshiriqlar, virtual seminarlar, videokonferensiyalar hamda forumlar o'quvchilarning muloqotga kirishish ehtiyojini kuchaytiradi. Natijada ularda fikrni mustaqil bayon qilish, bahs-munozaralarda qatnashish, o'z nuqtayi nazarini asoslash kabi kommunikativ sifatlar shakllanadi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar o'quvchilarning til boyligini oshirishga ham xizmat qiladi. Multimedia vositalari asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda audio va video materiallardan foydalanish talaffuz, tinglab tushunish hamda nutqiy faoliyatni rivojlantirishga yordam beradi. Ayniqsa, xorijiy tillarni o'qitishda virtual muloqot platformalari samarali vosita hisoblanadi.

Bugungi kunda ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish ham kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning yangi bosqichini boshlab bermoqda. Chatbotlar, virtual yordamchilar va adaptiv ta'lim tizimlari o'quvchilar bilan individual muloqotni tashkil etish imkonini beradi. Bu esa har bir o'quvchining kommunikativ ehtiyojlarini hisobga olishga yordam beradi.

Raqamli ta'lim muhitida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning kommunikativ faolligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Interfaol metodlar o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi. Bunday metodlar asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchi mustaqil fikrlash, muloqotga kirishish va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini egallaydi.

Masalan, "Debat" metodida o'quvchilar muayyan mavzu yuzasidan fikr almashadi, dalillar keltiradi hamda qarama-qarshi fikrlarni tahlil qiladi. Bu esa ularda tanqidiy fikrlash bilan bir qatorda nutq madaniyatini ham rivojlantiradi. "Klaster", "Insert", "Baliq skeleti", "FSMU" kabi metodlar esa axborotni tizimlashtirish va muloqot asosida bilim hosil qilishga xizmat qiladi.

Onlayn ta'lim platformalarida tashkil etiladigan guruhli loyihalar ham kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning samarali usullaridan biridir. Guruhli faoliyat davomida o'quvchilar bir-biri bilan doimiy aloqada bo'lib, vazifalarni taqsimlaydi, fikr bildiradi va umumiy natijaga erishishga harakat qiladi. Bu esa hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi.

Raqamli ta'lim muhitida media savodxonlik kommunikativ kompetensiyaning ajralmas qismi hisoblanadi. Media savodxonlik – bu axborotni izlash, tahlil qilish, baholash va undan ongli ravishda foydalanish qobiliyatidir. O'quvchi internetdagi turli axborot oqimlari orasidan ishonchli va foydali ma'lumotlarni ajrata olishi kerak.

Media savodxonlikni rivojlantirish orqali o'quvchilarda axborot madaniyati shakllanadi. Ular ijtimoiy tarmoqlarda muloqot qilish etikasi, raqamli xavfsizlik qoidalari va internet madaniyati haqida bilimga ega bo'ladilar. Bu esa raqamli jamiyatda samarali kommunikatsiyani ta'minlaydi.

Bundan tashqari, media vositalari yordamida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish mumkin. Masalan, podkastlar yaratish, videorolik tayyorlash, blog yuritish yoki elektron taqdimotlar ishlab chiqish kommunikativ kompetensiyani amaliy jihatdan mustahkamlaydi.

Raqamli texnologiyalar asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish metodlari

Quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- “Aqliy hujum”;
- debat va munozaralar;
- loyiha metodi;
- veb-kvest texnologiyasi;
- onlayn taqdimotlar;
- virtual suhbat va forumlar;
- multimedia topshiriqlari.

Mazkur metodlar o'quvchilarning erkin fikrlashi, nutq madaniyati hamda axborotni tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Raqamli ta'lim muhitida pedagog nafaqat bilim beruvchi, balki fasilitator, moderator va yo'naltiruvchi sifatida faoliyat yuritadi. O'qituvchi:

- o'quvchilarning muloqot faoliyatini boshqaradi;
- raqamli resurslarni tanlaydi;
- kommunikativ vaziyatlarni yaratadi;
- refleksiya jarayonini tashkil etadi.

Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli ta'lim muhiti kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun keng pedagogik imkoniyatlarga ega. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish o'quvchilarning nutqiy faolligi, media savodxonligi, hamkorlikda ishlash ko'nikmalari hamda mustaqil fikrlashini rivojlantiradi. Shu sababli ta'lim jarayonida raqamli vositalarni maqsadli va didaktik asosda qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2020.
2. Tolipov O', Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent, 2019.
3. Muslimov N.A. Kasb ta'limi pedagogikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
4. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
5. UNESCO. Digital Education Transformation. – Paris, 2022.
6. Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Blackwell, 2018.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.